Mărturii ale începuturilor tipografiei pariziene în colecţiile Bibliotecii Academice Clujene (I) (1501 - 1530)

Drd. ELENA DAMIAN
Biblioteca Filialei Cluj-Napoca
a Academiei Române

Cartea veche franceză este o parte esenţială a bogatei şi pasionantei moşteniri culturale pe care ne-au lăsat-o numeroasele generaţii de erudiţi, de tipografi, de iubitori ai acestui tezaur, un martor tăcut, dar elocvent al istoriei acelei epoci.

Cartea, „*acest ferment*," după expresia lui Lucien Febvre, a produs profunde transformări în cultura europeană. Tiparul, născut dintr-o necesitate, în zorii umanismului, a asigurat progresul şi triumful definitiv al acestuia. Aşadar, oamenii au creat cărţile, iar acestea au format omul de tip nou.[1]

Inventatorul artei tiparului, al acestui mijloc de comunicare calitativ superior, Johannes Gutenberg, „*a descătuşat inteligenţa şi i-a dat aripi*."[2] Venerat sau uneori contestat, Gutenberg este cel care a realizat, cu preţul unor multiple dificultăţi şi al unor îndelungi încercări, pe parcursul întregii sale vieţi, această minunată invenţie cu efecte nebănuite pentru progresul omenirii.[3]

---

[1] Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, ***L'apparition du livre***, Paris, Editions Albin Michel, 1971, p. 7.

[2] Geo Haven Putnam, ***Books and their makers during the Middle Age***, vol. I, New York, 1962, p. 349.

[3] Albert Labarre, ***Istoria cărţii***, Iaşi, Institutul European, 2001, p. 60-63.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Dorința legendarului inventator a fost de a scrie „*fără pană, trestie, sau condei*," ci cu ajutorul unor caractere mobile din metal; el a rămas în istorie nu atât pentru invenția propriu-zisă, ci pentru dezvoltarea ulterioară a acesteia, pentru impactul pe care l-a avut asupra omenirii.[4]

S-a afirmat adeseori că dezvoltarea culturii şi cererea tot mai mare de cărţi a dus la descoperirea tiparului. Conform acestei opinii, el ar fi trebuit să apară în ţara cea mai avansată din punct de vedere intelectual, în Italia, acolo unde universitățile cunoşteau deja o mare dezvoltare (prima universitate, cea de la Bologna, luase fiinţă în anul 1154), or tiparul s-a născut într-un oraş de pe Rin, cu doar 3000 de locuitori, un oraş încă medieval, fără activitate intelectuală, fără universitate. Prin urmare, tiparul nu a apărut dintr-un impuls intelectual, ci dintr-o stare avansată a unei tehnici. Gutenberg a vrut să descopere un procedeu mai eficace pentru a produce cărți, fără a intui însă consecințele imense pe care invenția le va antrena. Această invenție desăvârşită, deşi ţinută secret de primii tipografi, s-a răspândit cu repeziciune, iar xilografia a fost văzută ca un strămoş direct al tipografiei.[5]

Ambiția primilor tipografi a fost de a da o replică mai ieftină şi mai rapidă manuscriselor. Cartea tipărită, deşi mai ieftină, nu avea frumusețea manuscriselor înluminate, adevărate opere de artă. Cartea manuscrisă îi va interesa pe colecționarii bogați, dornici să achiziționeze valori artistice certe. Tiparul, ca element al progresului social, va aduce democratizarea scrierii; cartea va satisface nevoile şi gusturile unor pături mai largi ale populației.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea şi la începutul celui de-al XVI-lea, cartea manuscrisă merge în paralel cu cea tipărită; mai întâi, cartea tipărită imita manuscrisele. Sfârşitul unei epoci şi începutul alteia; o societate a elitei va ceda locul unei societăți de masă, iar tiparul va conduce la transformări noi şi profunde; o clientelă nouă (burghezi, comercianți...), cu nevoi noi. Tehnica, respectiv maşina, se substituie scrisului cu mâna, iar

[4] Albert Flocon, ***Universul cărţilor***, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1976, p. 141.

[5] Albert Labarre, ***op. cit.***, p. 63-64.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

atelierul copiştilor cedează locul tipografiei. Truda copiştilor a pregătit-o pe cea a tipografilor.[6]

Mai întâi, tipografiile s-au răspândit în oraşele germane, apoi în ţările limitrofe (prima tipografie a fost înfiinţată la Mainz, în 1445). La moartea lui Gutenberg, în 1468, tiparul funcţiona deja în mai multe oraşe europene: la Mainz (1445), Strasbourg (1458), Bamberg (1460), Köln şi Subiaco (1465), Basel şi Roma (1467), Augsburg (1468).

La sfârşitul secolului al XV-lea, în peste 250 de oraşe europene, existau deja ateliere tipografice (Germania, Elveţia germanică, Alsacia, Ţările de Jos etc.). În Italia, se tipărea în 80 de oraşe (mai ales în centru şi în nord: Subiaco - 1465, Roma - 1467, Veneţia - 1469; 150 din cei 500 de tipografi italieni ai secolului al XV-lea au practicat tipografia la Veneţia şi 4500 din cele 12000 de ediţii italiene ale epocii au fost tipărite aici). O statistică făcută în 1480 menţionează 122 de oraşe în Europa care îşi aveau tipografiile lor: în Italia - 50, în Germania - 30, în Franţa - 9, în Olanda - 8, în Spania - 8, în Elveţia - 5, în Belgia - 5, în Anglia - 4, în Cehia şi Slovacia - 2 şi în Polonia - 1.[7]

În Franţa, în anul 1500, tipografii funcţionau în vreo 40 de oraşe. Procesul s-a accelerat, mai ales între anii 1480-1500.

Aşadar, noua descoperire s-a răspândit repede în Europa. Primii tipografi germani au plecat din Mainz spre Italia, Ţările de Jos, Franţa etc. Graniţele lingvistice nu constituiau o piedică, deoarece majoritatea cărţilor erau tipărite în limba latină. Din artă, încetul cu încetul, cartea devine o marfă, din ce în ce mai căutată.[8]

---

[6] Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, ***op. cit***., p. 14, 36, 111.

[7] Henri-Jean Martin, ***Cartea şi civilizaţia scrisă***, Paris, 1968 (text dactilografiat), p. 256; Albert Flocon, ***op. cit.***, p. 158; Elena Damian, ***Tipografi lyonezi din secolul al XVI-lea în colecţiile Bibliotecii academice clujene***, în ***Libraria***, Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 1, 2002, p. 156-157.

[8]Albert Flocon, ***op. cit.***, p. 125-126, 147-149; Albert Labarre, ***op. cit.***, p. 64-65; Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, ***op. cit.***, p. 264-265, 350-368; Victor Duţă, ***Călătorie în lumea scrierii şi a tiparului***, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1988, p. 117.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

În 40 de oraşe din Franţa au sosit tipografi din Germania să-i înveţe pe francezi noua artă, dar, practic, două au fost marile centre ale tipografiei franceze în secolul al XV-lea: Paris - 1470 şi Lyon - 1473. În Franţa, până în anul 1500, Parisul şi Lyonul au lansat pe piaţa cărţii 82% dintre ediţii, ele provenind mai ales de la tipografii stabili; raportul între producţia celor două oraşe este de 2,5; Parisul a dat în jur de 2850 ediţii, iar Lyonul aproximativ 1140. Cele aproape 4000 de ediţii pariziene şi lyoneze reprezintă între 14 şi 16% din totalul ediţiilor tipărite în secolul al XV-lea (în jur de 27 000), conform opiniei cercetătorilor K. Burger şi F. G. Goff.[9]

Referindu-se la cartea tipărită din secolul al XV-lea, Albert Flocon consideră că 40% din producţia totală îi aparţine Italiei, 30% Germaniei, 15% Franţei, 8% Ţărilor de Jos şi 7% restului Europei. Cercetătorul a estimat că aproximativ 40000 de titluri au apărut înainte de anul 1500, conservate şi inventariate, considerând că ele reprezintă numai o cincime din producţia totală (restul fiind pierdute de-a lungul timpului).[10]

Francezii, chiar dacă nu au inventat ei tiparul, l-au perfecţionat şi l-au dus spre cele mai înalte culmi. Încă din anul 1458, Charles al VII-lea l-a trimis pe Nicolas Jenson la Mainz ca să se informeze despre noua descoperire.

Tipografiile nu s-au menţinut în toate oraşele unde au luat fiinţă; ele au rezistat cel mai bine în centrele universitare şi comerciale, unde nevoia de carte era mai mare.[11]

Numeroşi specialişti s-au ocupat de primele ateliere tipografice din Franţa, având puncte de vedere diferite; de altfel, este greu de dat unei epoci atât de schimbătoare şi adesea atât de contradictorii, o imagine globală. Primele producţii ale artei tipografice, respectiv cărţile tipărite înainte de

---

[9] Jeanne-Marie Dureau, ***Les premiers ateliers français***, în ***Histoire de l'édition française. I. Le livre conquérant. Du Moyen Age au milieu du XVII-ème siècle***, sous la direction de Roger Chartier et Henri-Jean Martin, Paris, Fayard/Promodis, 1989, p. 198-199.

[10] Albert Flocon, ***op. cit.***, p. 146.

[11] Albert Labarre, ***op. cit***., p. 64-65.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

duminica de Paşti din anul 1500, sunt numite în istoria tiparului şi a cărţii *incunabule*.

Jeanne-Marie Dureau ne propune perioada 1470-1520, care, consideră cercetătoarea, corespunde în ansamblu unei redresări generale a regatului, atât din punct de vedere politic, cât şi economic şi demografic. Oraşele se dezvoltă, şcolile şi universităţile furnizează o clientelă în creştere, dornică să-şi achiziţioneze producţiile tipografice.[12]

Albert Labarre, specialist în istoria cărţii şi a tiparului, este de părere că, o dată între 1520 şi 1530, ar corespunde mai bine realităţii şi se va opri asupra anului 1530, considerând că acesta marchează într-adevăr o cotitură în acest domeniu.[13]

Prin urmare, anii 1500-1530 sunt ani de tranziţie, consideraţi ca atare de specialişti de marcă.[14] Ne vom referi şi noi la perioada 1501-1530.

Unii cercetători români, luând în considerare opiniile unor specialişti ca S. H. Steinberg, Geo Haven Putnam, D. B. Updike, care, în lucrări monumentale de istoria cărţii şi a tiparului, aduc soluţii de ameliorare sau chiar de schimbare a acestei încorsetări a perioadei incunabulelor, acceptă şi ei denumirea de *post incunabula* pentru perioada 1501-1550.[15]

---

[12] Jeanne-Marie Dureau, ***op. cit.***, p. 186.

[13] Albert Labarre, ***Les incunables, la présentation du livre***, în ***Histoire de l'édition française***, p. 228.

[14] Henri-Jean Martin, Jeanne-Marie Dureau, ***Des années de transition: 1500-1530***, în ***Histoire de l'édition française***, p. 256-257.

[15] Vezi S. H. Steinberg, ***Five hundred years of printing***, London, 1986; Geo Haven Putnam, ***Books and their makers during the Middle Age***, vol. I-II, New York, 1962; D. B. Updike, ***Printing types, their history, forms and use***, vol. I-II, ed. 3, Cambridge, Massachusets, 1966; ei nu sunt de acord cu infailibilul an 1500 şi propun denumirea de post incunabula pentru lucrările tipărite între 1501-1550, creând o punte de legătură şi o trecere firească de la incunabule la tipăriturile timpurii ale secolului Renaşterii, sau chiar de a considera perioada 1450-1550 ca fiind a incunabulelor; vezi şi Doina Curticean, ***Post incunabula în colecţiile Bibliotecii academice clujene***, I (1501-1520) şi II (1521-1550), în ***Biblioteca şi cercetarea***, XVII, Cluj-Napoca, 1993, p. 9-14 şi XVIII, Cluj-Napoca, 1994, p. 3-4;

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Tiparul la Paris. Secolul al XV-lea

Introducerea în anul 1470 a primului atelier tipografic în Franţa este rezultatul iniţiativei a doi universitari: rectorul Sorbonei, Jean Heynlin, şi prietenul său, Guillaume Fichet, profesorul de teologie. Ei au invitat trei tipografi germani (Ulrich Gering, Michel Friburger şi Martin Crantz, elevi ai lui Fust şi Schöffer din Mainz), pentru a instala o presă la Sorbona, în localul bibliotecii. Tipografii germani nu erau simpli meseriaşi, ei aparţineau elitei intelectualităţii vremii.[16]

Dornici de a difuza noile idei umaniste, cei doi francezi editează prima carte tipărită din Franţa: ***Scrisorile lui Gasparino din Bergamo* (*Epistolae Gasparini Pergamensis*)**. Jean Heynlin şi Guillaume Fichet au mai publicat texte clasice: Salustius, Valerius Maximus, Cicero, Lorenzo Valla.[17]

După plecarea lui Fichet, atelierul tipografic a fost mutat de la Sorbona şi instalat pe strada Saint-Jacques (cu însemnul „Soleil d' Or"); acolo, timp de 5 ani, au apărut vreo 30 de ediţii; textele alese au fost de drept, de teologie, scolastice, manuale. Presele nu mai difuzau doar ideile noi, ci se vor strădui să atragă şi o clientelă nouă, pe cea a juriştilor şi a clerului parizian, grija comercială existând deja.

În anul 1473, un alt atelier a funcţionat la Paris, condus de Jean Stoll şi Pierre Cesar (Kaiser), apoi, în 1476, Pasquier şi Jean Bonhomme s-au instalat în acelaşi cartier (strada Saint-Jacques a rămas multă vreme strada tipografilor). Între anii 1480 şi 1500, numărul atelierelor pariziene va creşte cu repeziciune, până la sfârşitul secolului existând 60. După plecarea lui Heynlin şi Fichet, Sorbona nu mai are nici un rol în producţia cărţilor. Cartea parizianã din secolul al XV-lea este mai mult populară decât savantă. Alături de producţia teologică de tipul cel mai tradiţional, un important sector al

---

în cazul nostru, analiza producţiei de carte franceză din Franţa s-a făcut pe secole, aşa cum o face cea mai mare parte a specialiştilor.

[16] Jeanne-Marie Dureau, ***op. cit.***, p. 190; ortografia numelor celor trei germani este diferită în Albert Labarre, ***op. cit.***, p. 65 şi Albert Flocon, ***op. cit.***, p. 186; vezi şi Paul Dupont, ***Histoire de l'imprimerie***, tome I-II, Paris, L'Harmattan, Montréal, L'Harmattan Inc., 1998, p. 93.

[17] Albert Labarre, ***op. cit.***, p. 68.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

tipografiei pariziene se orientează spre lucrări în limba populară, literatură de trubaduri, romane cavalereşti, traduceri şi adaptări de texte latine. Marea specialitate a preselor pariziene sunt cărţile de rugăciune (***Cartea Orelor*** s-a bucurat de un succes deosebit).[18]

Câţiva dintre marii editori francezi care au activat la Paris până în anul 1500 şi care au contribuit la apariţia cărţii ilustrate în franceză au fost: **Jean Dupré** (Johannes de Prato) - imprimă în 1481 două missele, ornate parţial (din 1484, gravurile devin mai dese); a fost iniţiatorul acestui nou gen de cărţi; **Jean Bonhomme** - primul librar parizian care şi-a ilustrat ediţiile; **Antoine Vérard** - a dominat istoria cărţii pariziene ilustrate. El a fost primul veritabil editor parizian; a finanţat munca tipografilor şi a gravorilor; a avut un atelier propriu de înluminare (între 1485 şi 1512, a publicat sub firma sa circa 300 de volume, în bună parte cărţi de rugăciune, dintre care 170 datează din perioada 1490-1500); **Philippe Pigouchet**, **Thielman Kerver** şi **Simon Vostre** s-au specializat în cărţulii de rugăciuni, abundent şi original ilustrate. În ilustraţiile sale, T. Kerver va folosi licornul, animal fabulos din Evul Mediu; **Michel Le Noir** - va edita romane cavalereşti; **Guy Marchant** - rămâne în istoria tiparului cu lucrările ***Dans macabru*** (1485), ***Dans macabru al femeilor*** şi, mai ales, ***Calendarul păstorilor***; [19] **Jean Tréperel** - va edita alături de Guy Marchant texte populare; editorul **Marnef** îşi va începe activitatea în 1481, numele său fiind legat de o semnificativă lucrare de la sfârşitul Evului Mediu, ***Dansul macabru***.[20]

---

[18] Albert Flocon, ***op. cit***., p. 187-188; Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, ***op. cit***., p. 252-254.

[19] În anul 1483, apar în Franţa primele mărci tipografice: la Paris, la Guy Marchant, în lucrarea ***Ars moriendi*** (10 decembrie 1483) şi la Lyon, la Nicolas Philippi şi Marcus Reinhart. Cf. Henri-Jean Martin, Jeanne-Marie Dureau, ***op. cit.***, p. 232.

[20] Albert Flocon, ***op. cit***., p. 189-192; Henri-Jean Martin, ***op. cit***., p. 311-317; Dominique Coq, ***Les incunables: textes anciens, textes nouveaux***, în ***Histoire de l'édition française***, p. 227.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Secolul al XVI-lea

Din galeria tipografilor şi a editorilor parizieni care au activat la începutul secolului al XVI-lea, respectiv în perioada de tranziţie (1501-1530), cea a trecerii de la incunabul la cartea modernă, i-am ales de această dată pe **Jean Petit I-er** (pentru partea I a lucrării) şi pe **Josse Bade** (pentru partea a II-a a lucrării).[21]

Jean Petit I-er (numele său apare ca Joannes Parvus sau Jehan Petit), adevărat capitalist, a devenit unul dintre cei mai importanţi editori ai cărţii pariziene de la sfârşitul secolului al XV-lea şi din primii ani ai secolului al XVI-lea. Între anii 1493 şi 1530, el editează peste 1000 de volume, cea mai mare parte foarte importante, reprezentând aproximativ 10% din producţia totală a preselor pariziene. Mai mult decât Barthélemy Buyer, el apare ca fiind tipul de mare librar finanţator. Deşi s-a născut într-o familie bogată de măcelari (nu se ştie data precisă a naşterii şi nici cea a morţii sale), el a fost o persoană cultivată, care a întreţinut raporturi dintre cele mai bune cu savanţii timpului său. Averea sa şi cea a fiului său, care i-a urmat în fruntea afacerii, au fost imense. El a fost unul dintre cei patru mari librari juraţi ai universităţii din Paris şi principalul editor al studenţilor, unul dintre cei mai buni agenţi de difuzare a cărţii umaniste din capitala Franţei. Nimeni, probabil, nu a tipărit atâtea ediţii originale ca şi el, în acea perioadă. Adeseori, el împarte cheltuielile de editare cu alţi librari sau tipografi. S-a aflat în fruntea unui grup care îi cuprindea pe cei mai buni librari şi pe cei mai

[21] În Franţa, tiparul cunoaşte în prima jumătate a secolului al XVI-lea o activitate de excepţie. Numărul atelierelor este în continuă creştere. Parisul şi Lyonul, împreună cu Veneţia, sunt centrele cele mai active din întreaga Europă. Este o epocă atât de bogată, încât cei mai renumiţi tipografi şi editori sau mulţimea autorilor sunt dificil de enumerat. Pentru secolul al XVI-lea, Albert Labarre estima numărul ediţiilor pariziene la 25 000, pe cele lyoneze la 13 000, iar pe cele veneţiene la 15 000. Vezi: Albert Labarre, ***op. cit***., p. 78. La Paris, aproximativ 1000 de persoane lucrează în meseriile legate de carte. Tipograful, editorul umanist, propagator al ideilor noi, erudit, entuziast, original, este bine reprezentat în secolul al XVI-lea, secolul Renaşterii. Vezi Roger Chartier, ***Le livre humaniste***, în ***Histoire de l'édition française***, p. 271.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

pricepuţi tipografi parizieni ai timpului său. A colaborat cu Kerver, Marnef şi, uneori, cu Henri Estienne I-er. Avea contracte cu mai multe zeci de tipografi, printre care nume bine cunoscute; mai întâi, cu Guy Marchant, cu care a fost mai mult sau mai puţin asociat, apoi cu Gaspard Philippe, Ulrich Gering, Pierre Le Dru, Felix Baligault, Nicolas des Préz şi mulţi alţii. A fost protectorul lui Geoffroy Tory şi al lui Josse Bade, pe care l-a încurajat la începutul activităţii sale. Pe el l-a însărcinat cu corectura unor texte importante, iar apoi i-a încredinţat o tipografie; astfel, s-a născut faimoasa oficină tipografică a lui Josse Bade. Jean Petit i se va adresa adesea, atunci când va dori să realizeze ediţii deosebit de corecte, însă Josse Bade va lucra şi pe cont propriu, în cazul ediţiilor care se puteau realiza cu cheltuieli mici, colaborând el însuşi cu colegii săi librari.

Jean Petit I-er a conlucrat şi cu tipografi din Rouen, Clermont, Limoges, Lyon, Troyes, Orléans, Tours etc.[22]

Aşadar, alături de tipograful care produce cărţile, se dezvoltă o altă meserie, cea a editorului care îşi asuma responsabilităţile comerciale, subvenţionând fabricarea şi asigurând vânzarea cărţilor. Acest rol de editor l-a jucat la Paris Jean Petit, care, afirma Albert Labarre, a publicat între 1493 şi 1530 aproape 1500 de ediţii, dând de lucru numeroşilor tipografi şi asociindu-se celor mai vestiţi librari ai oraşului, cu care împărţea cheltuielile şi vânzarea ediţiilor. A avut numeroase afaceri de acest gen şi în alte oraşe din Franţa.[23]

În perioada 1510-1520, Jean Petit a publicat numeroase texte juridice, adresându-se preselor lyoneze.

Studiind activitatea lui Jean Petit, unii cercetători menţionează 1029 ediţii ale acestuia pentru perioada 1501-1520.[24]

Referitor la marca sa tipografică, ea apare în câteva variante şi este compusă din iniţialele prenumelui şi a numelui său, aşezate pe un blazon încadrat de două animale fantastice; în partea de jos, numele său apare întreg:

---

[22] Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, ***op. cit***., p. 180-192.

[23] Albert Labarre, ***op. cit***., p. 89.

[24] Henri-Jean Martin, Jeanne Dureau, ***op. cit***., p. 266.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

IEHAN PETIT (sau *Jehan*). Marca sa corespundea şi firmei casei sale; în acea epocă, aceasta era principala modalitate de a individualiza casele.[25]

Dintre cărţile editate sau tipărite de Jean Petit I-er în perioada 1501-1530 (singur sau în colaborare cu Josse Bade, Petit fiind primul tipograf), Biblioteca Academică clujeană se poate mândri cu 7 ediţii rare şi preţioase, făcând parte din fondurile istorice (Catolic şi Reformat), dar şi din fondul Blaj (3 exemplare aparţinându-i lui Timotei Cipariu) (în calitate de al doilea tipograf, numele său apare adesea alături de cel al lui Jodocus Badius Ascensius, de exemplu într-o valoroasă ediţie ***Lucretius*** din anul 1514, cota: C 55177).

Ediţiile prezente în colecţiile bibliotecii noastre sunt reprezentate de:

- **Clasici latini**: Cicero Marcus Tullius (106-43 a.Chr., om politic, orator, filosof şi scriitor) şi Horatius Flaccus Quintus (65-8 a.Chr., poet);
- **Clasici greci**: Platon (427-347 a.Chr., filosof);
- **Autori francezi**: Durand Guillaume de Saint-Pourçain (?- 1334, filosof scolastic şi canonic);
- **Autori italieni**: Spagnoli Battista (Mantuanus, 1448-1516, umanist) şi Vergilius Polydorus (1470-1555, umanist, latinist distins).

1. Cicero, Marcus Tullius. ***Opera philosophica...*** - Paris, venundantur cum ceteris ab Ioanne Paruo & Iodoco Badio, 1511, dec. - [8], 172 f., in folio.

- S. Puiu, D. Daisa, poz. 930
- Graesse, vol. II, p. 171
- cu marca tipografică; cu chenar ornamentat
- posesor : T. Cipariu
- letrine ornate
- conţine index
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală roşie
- legătură din pergament alb

  Cota: B 3477

[25] ***Ibidem***, p. 233.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

2. Horatius Flaccus, Quintus. ***Opera cum notis Mancinelli et Jodoci Badii explanatione.*** Tom. I (a) ***Sermones & Epistole...*** Tom. II (b) ***Ode. Carmen Epodon et Seculare...*** - Paris, Jehan Petit, 1503, sept. Tom. I, 101 f + 1 f. albă; Tom II, [4], 136, 24 f., in folio.

- S. Puiu, D. Daisa, poz. 2070
- Graesse, vol. III, p. 348
- Brunet, vol. II, p. 632
- 2 tomuri legate într-un volum
- cu marca tipografică la ambele tomuri
- posesor: T. Cipariu
- letrine ornate
- conţine index
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră
- legătură din piele maro, cu ornamente, cu încuietori metalice, cu manuscris în cotor

Cota: B 5519

3. Horatius Flaccus, Quintus. ***Opera cum commentariis... Antonii Mancinelli: et cum... Iodoci Badii Ascensii explanatione... cum eiusdem Ascensii commentariis...*** - Parrhisiis, venundantur in vico divi Jacobi ab Ioãne Paruo Dionysio Roce et ipso Ascensio, 1511, oct. - [4], 130, 83 f., in folio.

- H. M. Adams, vol. I, p. 553, poz. 859
- cu marca tipografică
- cu însemnarea manuscrisă: ex libris Joannis Vas. Anno 1602
- letrine ornate
- conţine index
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră şi roşie
- legătura din piele maro (deterioratã), cu ornamente cu urme de închizători metalice
- colligat cu C 54928 (L. Valla)

Cota: C 54927

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

4. Platon. ***Opera a Marsilio Ficino traducta... enarrationem... Rodulpho Agricola...*** [Paris], venundantur ab Ioanne Parvo & Iodoco Badio [in aed. Ascensianis, 5 Kal. Iun. 1518] - [8], 389 f.

- H. M. Adams, vol. II, p. 90, poz. 1443
- cu marca tipografică
- cu chenar ornamentat
- posesor Steph. Cszéki, Claud., 1703.
- letrine ornate
- însemnări manuscrise cu cerneală roşie şi neagră
- legătura din piele maro, cu ornamente cu urme de închizători metalice
  Cota: R 80050

5. Durandus, Gulielmus de Sancto Porciano. ***Expectatissime in quattuor sētētiarū libros qstionū resolutiones...*** - (Paris) a Iacobo merlino recognite... venūdāt a (impens.) Iohāne paruo [1515, nov.] - [50], 480, [3] f., in folio.

- H. M. Adams, vol. I, p. 376, poz. 1179
- cu marca tipografică
- cu chenar ornamentat
- letrine ornate
- conţine index
- legătura din piele maro, cu ornamente
  Cota: C 59552

6. [Spagnoli, Giovanni Battista (Mantuanus)]. ***Novem F. Baptiste Mantuani... opa praeter caetera moralia... Iodoci Badii Ascensii explanatione elucidata omnia... sebastiani Murrhonis & Sebastiani Brantii... elucidatione decorata...*** - Parhisiis, venundantur ab Ioāne Parvo et ipso ascensio Parrhisiis: et ab Jacobo Forestario Rothomagi: in suis cuiusq. aedibus, 1507, decemb. - [10], 329 f., in folio

- S. Puiu, D. Daisa, poz. 3955

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

- cu marca tipografică
- posesor T. Cipariu
- letrine ornate
- conţine index
- însemnări manuscrise
- legătura din piele maro, cu ornamente
  Cota: B 3925

7. Vergilius, Polydorus. ***De inventoribus rerum libritres***. - Paris, pro Iohanne Petit, 1505, ian. - 61 f., in 4°.

- cu marca tipografică
- posesor Stephani Sardi, 1761
- posesor Soctiy JESU Claudiop 1765
- conţine index
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră
- legătura din pergament gălbui
- colligat C 58454 - 58456
  Cota: C 58454

Notă: alături de cataloagele binecunoscute ale lui H. M. Adams, Graesse, Brunet etc., pentru cărţile care i-au aparţinut lui Timotei Cipariu, vezi şi Sidonia Puiu, Dora Daisa ***Biblioteca lui Timotei Cipariu. Catalog***. Vol. I - V. Cluj, Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, 1990 (colecţia Bibliografii şi cataloage speciale. 4); în curând, va apărea o nouă ediţie a catalogului, mult îmbunătăţită, elaborată de colega noastră, Sidonia Puiu.

Cărţile prezentate sunt monumente ale tipografiei franceze din epoca Renaşterii, ediţii care aduc prestigiu bibliotecii noastre şi a căror punere în valoare ne onorează.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

ANEXE

Fig. 1: B 3477 (1511) - T. Cipariu
Fig. 2: B 5519 a şi b (1503) - T. Cipariu
Fig. 3: C 54927 (1511)
Fig. 4: R 80050 (1518)
Fig. 5: C 59552 (1515)
Fig. 6: B 3925 (1507) - T. Cipariu
Fig. 7: C 58454 (1505)
Fig. 8: C 58454 (1505)

Opera Philosophica Ciceronis.

Figura 1 - 1511

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Figura 2a - 1503

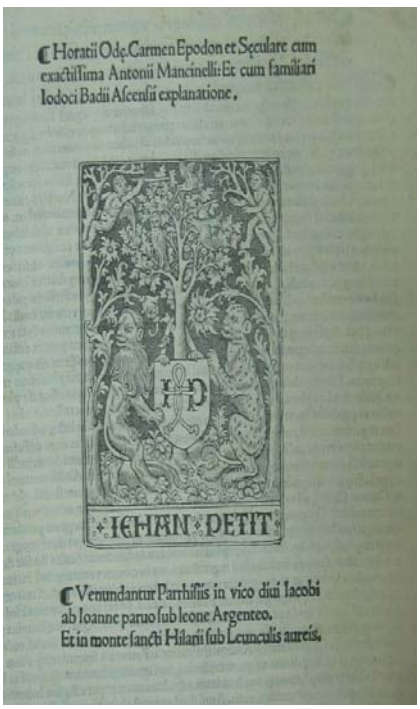

Figura 2b - 1503

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Q. Horatij Flacci opera cum
Ascensii artis Ode quidem, Carmē Epodon & Saeculi necnō docta
Antonii Mancinelli: Et cum familiari Iodoci Badii Ascensii ex-
planatione.
Opus autem de arte poetica
cum eiusdem Ascensii cōmentariis ac coll indice in fōlio posito.
Sermones vero et epistole
cum familiarissima eiusdē expositione & indice post calcem ver-
sorum ligati posito collocato.
IEHAN PETIT
Venundantur Parrhisiis in vico dicti Jacobi ab Ioane Parvo Di-
onysio Roce Eripio Ascensio.

Platonis opera a Marsilio
Ficino traducta ad ecclia ad eius vitā & operū mat
rationem Anjocho ab Rodulpho Agricola & Alcyo
ne ab Augustino Datho tralata.
IEHAN PETIT
Venundantur ab Ioanne Parvo
& Jodoco Badio

Figura 3 - 1511

Figura 4 - 1518

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

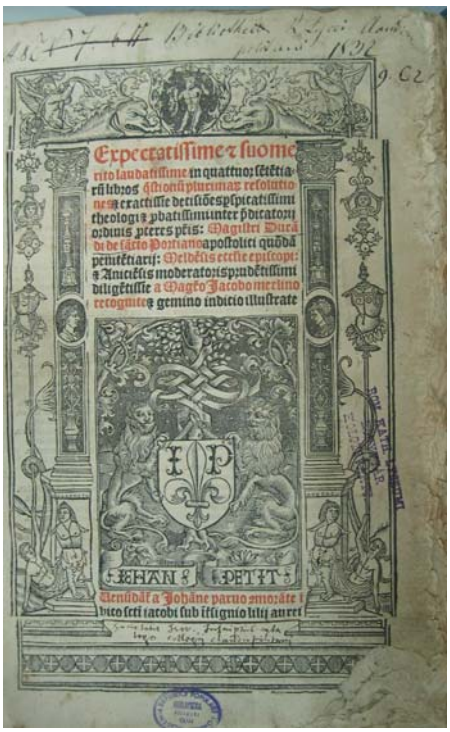

Figura 5 - 1515

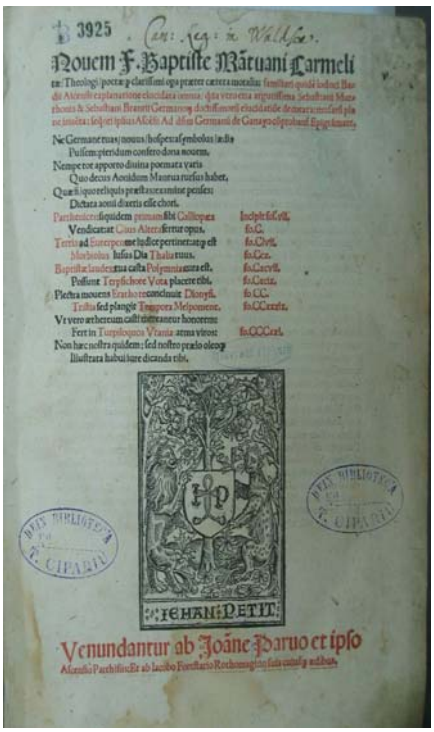

Figura 6 - 1507

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Figura 7 - 1505

Figura 8 -
Atelier de legătorie 1505, 10 ian.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)

Témoignages des débuts de l' imprimerie parisienne dans les collections de la Bibliothèque Académique de Cluj-Napoca (1) (1501-1530)

Résumé

Notre démarche veut présenter, une fois de plus, les valeurs bibliophiles de la Bibliothèque Académique de Cluj-Napoca, notamment les livres représentatifs de certains typographes renommés pour les débuts de l'imprimerie parisienne: Jean Petit I-er (pour la première partie de l'ouvrage) et Josse Bade (pour la seconde). Ce sont des monuments de la typographie française de la Renaissance, présents dans notre bibliothèque, qui apportent du prestige à notre institution et leur mise en valeur nous a paru bien nécessaire. C'est une petite partie du trésor que nous voulons faire connaître à tous ceux qui apprécient les raretés bibliophiles dont nous sommes fiers.

BDD-A19348 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:52:57 UTC)